

Päähaku, kotimaisten kielten ja kirjallisuuksien kandiohjelma: suomen kieli ja suomalais-ugrilaiset kielet ja kulttuurit sekä kotimainen kirjallisuus

Valintakoe 23.5.2019 klo 09.00–13.00

Kirjoita henkilö- ja yhteystietosi tekstaamalla.

Kirjoita nimesi latinalaisilla kirjaimilla (abcd...), älä esimerkiksi kyrillisillä kirjaimilla (абвгд...).

Jos sinulla ei ole suomalaista henkilötunnusta, kirjoita sen asemesta syntymäaikasi.

Kirjoita henkilötiedot kaikille sivuille.

Sukunimi	
Kaikki etunimet	
Henkilötunnus	
Sähköpostiosoite	
Puhelinnumero	

Tarkista sivunumeroiden avulla, että olet saanut kaikki sivut.

Kirjoita alla olevaan laatikkoon nimikirjoituksesi merkinä siitä, että olet tarkistanut edellä mainitut asiat.

Nimikirjoitus	
---------------	--

Jos haluat, että tehtäviin kirjoittamasi vastaukset arvostellaan, jätä alla oleva laatikko tyhjäksi.

Jos haluat, että tehtäviin kirjoittamiasi vastauksia ei arvostella, kirjoita alla olevaan laatikkoon teksti "*Haluan, että vastauksiani ei arvostella*". Tässä tapauksessa saat vastauksistasi nolla pistettä.

Arvostelusta luopuminen	
-------------------------	--

Lue huolellisesti kaikki ohjeet läpi

- Tarkista, että saamassasi koenipussa on kansilehden ja ohjesivujen (sivut 1–2) lisäksi:
  - kysymys- ja vastausosio (sivut 3–10)
  - erillinen aineisto-osio (sivut 11–12)
  - yksi ruutupaperiarkki omia muistiinpanoja varten (konseptipaperi)
- Vastaa tehtäviin ytimekkäästi ja koekirjallisuuden ja/tai aineiston mukaisesti. Ole huolellinen, että vastaat kuhunkin tehtävään oikean aineiston perusteella.
- Kirjoita vastauksesi suomeksi. Muilla kielillä kirjoitettuja vastauksia ei huomioida arvostelussa.
- Kirjoita kukin vastaus sille varattuun tilaan. Arvostelija ei huomioi merkintöjä, jotka ovat vastaukselle varatun tilan ulkopuolella.
- Kirjoita vastauksesi lyijykynällä ja selvällä käsialalla. Arvostelija tulkitsee tulkinnanvaraiset merkinnät vähiten pisteitä tuottavan vaihtoehdon mukaisesti.
- Voit luonnostella vastauksiasi ruutupaperille. Ruutupaperille tekemiäsi merkintöjä ei huomioida arvostelussa. Olet saanut yhden arkin ruutupaperia. Voit tarvittaessa pyytää lisää ruutupaperia valvojalta.
- Pidä koemateriaalisi niin, että lähelläsi istuvat hakijat eivät pysty katsomaan vastauksiasi ja merkintöjäsi.

Pisteyttäminen

Valintakoe pisteytetään asteikolla 0–100. Näet osakohtaiset pisteet tästä:

Osa	Voit saada	Sinut voidaan valita vain, jos saat
1	0–40 pistettä	
2	0–30 pistettä	
3	0–30 pistettä	
yhteensä	0–100 pistettä	vähintään 50 pistettä

Osa 1 liittyy suomen kieleen, osa 2 kotimaiseen kirjallisuuteen ja osa 3 suomalais-ugrilaisiin kieliin ja kulttuureihin. Kokeessa mitataan paitsi tietojen hallintaa myös kykyä soveltaa niitä käytännössä. Koe sisältää soveltavia tehtäviä, jotka perustuvat koekirjallisuuteen ja liittyvät kielen rakenteeseen ja käyttöön. Kokeessa mitataan myös sitä, miten hyvin hallitset kirjallisuustieteellisiä käsitteitä ja osaat soveltaa niitä kaunokirjallisuuden analyysiin ja tulkintaan.

Kun aiot palauttaa koepaperit

Muista kirjoittaa koepaperinipun kansilehdelle allekirjoituksesi, sekä nimesi kaikille pyydetyille sivuille. Kun lähdet palauttamaan koepapereita, ota mukaasi kaikki tavarat istumapaikaltasi. Palauta kaikki saamasi paperit, myös suttupaperit, vaikket olisikaan tehnyt joitakin tehtäviä tai mitään tehtäviä. Todista henkilöllisyytesi, kun palautat paperit. Kokeen valvoja merkitsee kokeeseen osallistumisen ja koepapereiden palautuksen osallistujalistaan. Tarvittaessa saat kokeen valvojalta erillisen todistuksen valintakokeeseen osallistumisesta.

OSA 1: Suomen kieli (0–40 pistettä)

Osan 1 tehtävät liittyvät Marja Etelämäen, Markku Haakanan ja Mia Halosen artikkeliin ”Keskustelukumppanin kehuminen suomalaisessa keskustelussa”. Analysoitavana aineistona on katkelmia Talent-tv-ohjelmasta, jossa kilpailijat esiintyvät tuomariston ja yleisön edessä. Ohjelmassa kilpaillaan siitä, kuka on lahjakkain esiintyjä. Esimerkkikatkelmat löytyvät aineisto-osion sivulta 1. Kirjoita kukin vastaus sille varattuun vastaustilaan, joka on osoitettu viivoilla. Kokeen arvioitsijat eivät huomioi merkintöjä, jotka ovat vastauksille varattujen tilojen ulkopuolella.

Tehtävä 1.1

Etsi esimerkkikatkelmista kaikki ne lausumat, jotka ovat lukemasi artikkelin perusteella kehuja. Kirjoita kaikki kehulausumat alla oleville viivoille. Merkitse myös rivinumerot. Vääristä vastauksista tulee miinus-pisteitä. Pienin mahdollinen tehtävästä saatava pistemäärä on 0. (0–8 pistettä)

Tehtävä 1.2

Anna kaksi erityyppistä esimerkkiä siitä, mihin kehu kohdistuu. Ilmaise selvästi, mitä lausumaa tarkoitat. (0–4 pistettä)

---

b) Millä muilla keinoilla kuin sanojen alkuperää tarkastelemalla voidaan osoittaa suomalais-ugrialaisten kielten keskinäistä sukulaisuutta ja kielisukulaisuuden astetta? (0–6 pistettä)

Tehtävä 3.3

Selitä lyhyesti, mitä seuraavat Unkarin tai Viron poliittiseen historiaan liittyvät käsitteet tarkoittavat. (yhteensä 0–10 pistettä)

a) laulava vallankumous (0–2,5 pistettä)

---

b) pysähtyneisyyden aika (0–2,5 pistettä)

---

c) Trianonin rauhansopimus (0–2,5 pistettä)

---

d) vuoden 1956 kansannousu (0–2,5 pistettä)

Aineisto-osio

OSAN 1 (suomen kieli) aineisto

Esimerkki 1. Eraesmus-taiteilijanimeä käyttävä räppämusikko on esiintynyt. Studioyleisö hurraa ja taputtaa.

01 Sami Hedberg (tuomari):	Vau. Huhhuh. Kiitos Eraesmus.
02 Eraesmus (kilpailija):	Kiitos.
03 Sami Hedberg (tuomari):	Vau. Jari, ole hyvä.
04 Jari Sillanpää (tuomari):	Pojjalla on, talentti.
05 Eraesmus (kilpailija):	Vuu hu hu huu.
06 (Yleisö hurraa ja taputtaa.)	
07 Eraesmus (kilpailija):	Hui, kiitos.
08 Jari Sillanpää (tuomari):	Sä oot nii hyvä. En mä tiä. Saara.
09 Sara Forsberg (tuomari):	Aivan ihanaa, koskettavat lyriikat, hieno tuotanto,
10 Eraesmus (kilpailija):	Ah.
11 Sara Forsberg (tuomari):	Laulu oli kaunista, ei ku siis tämä siis tämä tanssiminen oli
12	hienoa ja kaunista siis.

Esimerkki 2. Sisarukset Henna ja Sami ovat esiintyneet. Esityksessä yhdistyivät Hennan viulunsoitto ja Samin elektroninen musiikki. Studioyleisö hurraa ja taputtaa.

01 Jari Sillanpää (tuomari):	Sä oot tosi hyvä viulisti.
02 Henna (kilpailija):	Kiitos.
03 Jari Sillanpää (tuomari):	Tiäksää mitä?
04 Henna (kilpailija):	Mitä?
05 Jari Sillanpää (tuomari):	Ku te teette tätä, öö täännylistä, performanssii, ei sun tarvii olla
06	klassisi-, öö klassinen soittaja sillon. Kato noit amerikkalaisia,
07	netistä. Farkut, vähän räväkkäämpää ja ja niinku, olkaa
08	enemmän yhteydessä ko te teette tätä, yhdessä.
09 Sara Forsberg (tuomari):	Mun mielest tää, yhdistelmä oli, erittäin mielenkiintonen. Mun
10	mielest sun asu on aivan ihana.
11 Henna (kilpailija):	Kiitos.
12 Sara Forsberg (tuomari):	Ja nautin esitysestä kiitos.
13 Henna (kilpailija):	Kiitos.

OSAN 2 (kotimainen kirjallisuus) aineisto

Katkelma on Eeva Turusen novellista ”Skarabee hei, ehkä teoriassa” teoksesta *Neiti U muistelee niin sanottua ihmissuhdehistoriaansa* (2018).

Novelli jakautuu osiin, joiden otsikkoina ovat ”VALOKUVA 1”, ”VALOKUVA 2”, ”VALOKUVA 3” jne. Katkelma on novellin lopusta.

Tekijänoikeudellisista syistä aineistoa ei ole julkaistu tässä.

Lähde: Eeva Turunen (2018), *Neiti U muistelee niin sanottua ihmissuhdehistoriaansa*. Helsinki: Siltala, s. 142–145.

Valintakokeen ennakkomateriaalit 2019:

- Etelämäki, Marja & Haakana, Markku & Halonen, Mia 2013: Keskustelukumppanin kehuminen suomalaisessa keskustelussa. Virittäjä 117 s. 460–493.
Materiaali saatavilla [verkossa](#).
- Marttinen, Heta 2012: Epäkerrotun mahdollisuuksia Elina Hirvosen romaanissa: Että hän muistaisi saman. Kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti Avain 1/2012 s. 34–46.
Materiaali saatavilla [verkossa](#).
- Suomalais-ugrilaiset kielet ja kulttuurit. Valintakoemateriaali 2019.
Materiaali ladattavissa [pdf-tiedostona](#).

Suomen kielen ja suomalais-ugrilaisten kielten ja kulttuurien sekä kotimaisen kirjallisuuden valintakokeen mallivastaukset 2019

Osa 1: Suomen kieli

1.1 Etsi esimerkkikatkelmista kaikki ne lausumat, jotka ovat lukemasi artikkelin perusteella kehuja. Kirjoita kaikki kehulausumat alla oleville viivoille. Merkitse myös rivinumerot. Vääristä vastauksista tulee miinus pisteitä. Pienin mahdollinen tehtävästä saatava pistemäärä on 0. (0–8 pistettä)

Esim. 1

- a) *Vau (Huhhuh. Kiitos Eraesmus)* r. 1, 3 (jos toinen *Vau*-puuttuu, - 0,5 p)
- b) *Pojjalla on, talentti* r. 4
- c) *Sä oot niin hyvä* r. 8
- d) *Aivan ihanaa, koskettavat lyriikat, hieno tuotanto* r. 9 (voi mainita myös erikseen)
- e) *Laulu oli kaunista, ei ku siis tämä tanssiminen oli hienoa ja kaunista siis* r. 11–12 (voi mainita myös erikseen)

Esim. 2

- f) *Sä oot tosi hyvä viulisti* r. 1
- g) *(Mun mielest tää, yhdistelmä oli, erittäin mielenkiintonen.) Mun mielestä sun asu oli aivan ihana* r. 9–10
- h) *Ja nautin esity[k]sestä kiitos* r. 12

- 8 pistettä: kaikki (a–h) mainittu, ei vääriä vastauksia
- Vääristä vastauksista -1 p
- Osa vuorosta jätetty merkitsemättä: - 0,5 p
- Merkitty tarpeettomia osia vuorosta: -0,5 p
- Sulkeissa olevat osat on hyväksytty mukaan, mutta niitä ei ole edellytetty täysiin pisteisiin.

1.2 Anna kaksi erityyppistä esimerkkiä siitä, mihin kehu kohdistuu. Ilmaise selvästi, mitä lausumaa tarkoitat. (0–4 pistettä)

- Kehu kohdistuu suoritukseen tai taitoon: kaikki muut paitsi kehu g
- Kehu kohdistuu ulkonäköön/omistukseen: g

Pisteytys

- Oikein valittu esimerkki + kehun kohde nimetty riittävän abstraktisti (2 x 2 p)
- Jos kehut eivät riittävän erilaisia, vain toinen huomioidaan (max. 2 p)
- Esim. "Kehu X kohdistuu vastaanottajaan ja kehu Y esitykseen": 2 p; perusteltu kielellisin keinoin: 3 p
- Suoritus ja taito voidaan hyväksyä erilaisiksi kehuiksi, jos perusteltu kielellisin keinoin: 3 p

	1p	2p
1. vau (huhhuh) r.1, 3	toiminta ja tekeminen	Suoritus/esitys (ja taito)
2. Poijalla on talentti r. 4	ominaisuudet esitys	(Suoritus ja) taito
3. Sä oot niin hyvä r. 8	henkilö (vs. esitys)	(suoritus ja) taito
4. Aivan ihanaa, koskettavat lyriikat, hieno tuotanto r. 9		suoritus/esitys (ja taito)
5. Laulu oli kaunista – tanssiminen oli kaunis r. 11–12		suoritus/esitys (ja taito) - jos vain taito, -0.5 p
6. Sä oot tosi hyvä viulisti r. 1		taito
7. mun mielest sun asu on aivan ihana r. 9 - 10	<ul style="list-style-type: none"> • omistus • pukeutuminen • pelkkä asu 	Ulkonäkö/vaatetus/ulkoinen ominaisuus + asun valitsijan maku ja pukeutumistaito (jos jälkimmäinen puuttuu, -0,5 p)
8. Ja nautin esityksestä		suoritus

- Myös yleisön reaktiota voi käsitellä tässä kehuina.
- Hyväksytyt myös itse keksityt esimerkit, koska tehtävänannossa ei lue, että ne pitäisi poimia kyseisestä katkelmasta.

1.3 Analysoi kehujen kielellistä rakennetta. Huomioi analyysissäsi kaikki esimerkkikatkelmissa esiintyvät kehut. Vastauksen kielellinen ilmaisu ja jäsentely vaikuttavat arvosteluun. (0–20 pistettä)

Esimerkkikatkelmien kehut voi luokitella rakenteeltaan seuraaviin ryhmiin:

- Verbitön luonnehdinta: *aivan ihanaa, koskettavat lyriikat, hieno tuotanto* (r. 9)
  - o intensiteettisana + adjektiivi tai adjektiivi + substantiivi
  - o kontekstisidonnainen
  - o ei viittauksia kehujaan eikä kehuun
- pelkkä partikkeli/partikkeliketju: *vau, huhhuh* (esim. 1 r 1, 3)
  - o sikäli rajoittunut, että kohdistuu välittömästi käsillä olevaan toimintaan
  - o prosodia tulkinnan kannalta olennainen
- Yksinkertaiset kopulalauseet: *Sä oot niin hyvä* (r. 8), *Laulu oli kaunista* jne . (r. 11), *Sä oot tosi hyvä viulisti* (esim. 2 r. 1), *Mun mielestä sun asu on aivan ihana* (r. 9–10)

- NP-subjekti, *olla*-verbi + NP-predikaatiivi (luonnehtiva adjektiivi); subjekti kehuksen kohde, predikaatiivi luonnehtii
- monikäyttöisyys, yleinen muotti (voidaan käyttää myös silloin, kun ei kyse käsillä olevasta asiasta); yleisin sekä tässä että arkikeskusteluaineistossa
- Omistuslause: *Pojjalla on talentti* (r. 4)
  - omistajaan viittaava NP, *olla*-verbi + kehuksen kohde
  - arkikeskusteluissa käytetään, kun kehuaan vastaanottajan luonnetta, vaatetusta tai omaisuutta; todennäköisesti varsin yleinen
- Muut: *Ja nautin esityksestä* (r. 12)
  - yks. 1. persoonassa oleva verbimuoto

Suurimmassa osassa kehuista puhuja ei viittaa itseensä, vaan kehu on esitetty ikään kuin yleisinä tosiasioina (esim. *laulu oli kaunistava*), mutta kahdessa tapauksessa on yksikön 1. persoonan viittaus: SF ilmaisee kehuksen omaksi mielipiteekseen käyttämällä ilmausta *mun mielestä* (esim. 2 r. 9) ja vielä lopussa käyttämällä yks. 1. persoonan verbimuotoa *nautin* (r. 12). Mielipiteen ilmaisu osoittautuu relevantiksi tässä kontekstissa, koska SF on osin eri kannalla kuin edeltävä puhuja JS. Arkikeskustelussakin yks. 1. persoonan viittaukset ovat harvinaisia ja sijoittuvat kohtiin, joissa on potentiaalista erimielisyyttä.

Kolmessa kehuksessa on suora yks. 2. persoonan viittaus kehuksittavaan. Viittaus tapahtuu persoonapronominilla (*sä*, esim. 1 r. 8, esim. 2 r. 1; *sun* esim. 2 r. 9). Myöskään 2. persoonan viittaukset eivät ole tyypillisiä arkikeskusteluissa, vaan ne keskittyvät kohtiin, joissa on juuri puhuttu vastaanottajasta ja erityisesti tämän huolista. Talent-aineistossa kehuksia liittyvät kilpailutilanteeseen ja ovat keino korostaa kehuksittavaa persoonaa ja hänen taitojaan.

Esimerkissä 1 Jari Sillanpää viittaa kilpailijaan *pojalla*-muodolla. Kyseessä on omistusrakenne, jossa verbi on yks. 3. persoonassa. Viittaus *poika*-sanalla ei ole suora puhuttelu, vaan nostaa kilpailun yleisemmällä tasolla huomion kohteeksi.

Pisteytys

- Partikkeli/partikkeliketjut: 0–4 p
- Verbitön luonnehdinta: 0–4 p
- Kopulalause: 0–4 p
- Omistuslause: 0–4 p
- Yksikön 1. persoonan käyttö: 0–4 p
- Yksikön 2. persoonan käyttö: 0–4 p
- Muut persoonamuodot (3. persoona, passiivi, ”persoonattomuus”): 0–4 p
- Jäsennys: 0–2 p
- Pistemäärään vaikuttavat
  - kehuksityyppien ja ilmiöiden tunnistaminen ja nimeäminen
  - varianttien kielellisten piirteiden erittely
  - havainnollistus (esimerkkien antaminen)
  - kommentit yleisyydestä ja tehtävät vuorovaikutuksessa
- Pisteitä annettu myös seuraavista huomioista, koska osa ei ole osannut eritellä lainkaan lausetyyppejä:
  - Kehut puhekielisiä (vs. kirjakielisiä): 2 p (+ havainnollistus 1–2 p)
  - Suurin osa kehuksista on rakenteeltaan yksinkertaisia ja kaavamaisia (2 p)
  - Koostuvat tyypillisesti 1–2 rakenneyksiköstä: 2 p

Täysi pistemäärä ei siis ole edellyttänyt kaikkien edellä esiin nostettujen piirteiden ja yksityiskohtien mainitsemista.

1.4 Eroavatko Talent-aineiston kehut kielelliseltä rakenteeltaan arkikeskusteluissa esiintyvistä kehuista? Perustele vastauksesi. (0–8 pistettä)

Talent-aineiston erot muistuttavat arkikeskustelujen kehuja siinä, että ne ovat rakenteeltaan varsin yksinkertaisia ja niissä käytetään samoja rakennetyyppejä. Molemmissa yleisimpiä ovat kopulalauseet (esim. *sä oot niin hyvä*) ja verbittömät rakenteet, jotka voi jakaa partikkeli-ilmauksiin (esim. *vau*) ja verbittömiin luonnehdintoihin (esim. *aivan ihanaa*) ovat yleisimpiä. Lisäksi molemmista löytyy omistuslauseita (esim. *pojalla on talentti*).

Talent-aineiston kehut kuitenkin poikkeavat siinä, että niissä on useita viittauksia kehattavaan (esim. *sä oot tosi hyvä viulisti*). Toisinaan myös tuomari viittaa itseensä ja osoittaa kehun omaksi mielipiteekseen (esim. *mun mielest sun asu on aivan ihana*). Arkikeskustelujen kehuissa 1. ja 2. persoonan viittauksia on varsin harvoin, ja niillä on tuolloin erityinen funktio; yleensä kehut on muotoiltu yleisiksi faktoiksi.

Pisteytys

- Havaittu yhtäläisyydet: 0–4 pistettä
  - huomioitu oikeiden rakennetyyppien mainitseminen, täsmällisten vs. virheellisten käsitteiden käyttö, varianttien yleisyys, esimerkkien käyttö
- Havaittu erot: 0–4 pistettä
  - huomioitu molempien persoonamuotojen mainitseminen (jos vain toinen, max. 3 p), täsmällisten vs. virheellisten käsitteiden käyttö, esimerkkien käyttö
- Lisäpiste (1 p) on voitu antaa onnistuneista perusteluista (esim. kytkeminen kontekstiin) tai havainnollisista esimerkeistä, jos kokelas ei ole muilla perusteilla ole saanut maksimipistemäärää. Näin on huomioitu se, että osa vastaajista on keskittynyt vain joko eroihin tai yhtäläisyyksiin.

Annettu pisteitä myös seuraavanlaisista vastauksista, joita voi pitää jostain näkökulmasta oikeina (vaikkakin esim. epätasmoisia):

- Kehut ovat samanlaisia, koska molemmissa käytetään puhekieltä: 1 p
  - havainnollistus: 1 p
- Talent-aineistossa kehut ovat vahvempia tms. kuin arkikeskusteluissa: 1 p
  - vaihtoehtoisesti havainnollisestettu, miten Talent-kehuissa käytetään usein intensiteettisanoja (*aivan ihana, tosi hyvä*)
- Talent-aineistossa kehut ovat suorja/suorempia: 1 p
- Molemmissa kehut ovat rakenteeltaan yksinkertaisia/lyhyitä: 1 p
- Molemmissa kehut koostuvat pääasiassa yhdestä tai kahdesta rakenneyksiköstä: 1 p

Osa 2: Kotimainen kirjallisuus

Tehtävä 2.1 (0–10 p.)

a) Etsi novellikatkelmasta tekstiesimerkki epäkerrotusta. (0–4 p.)

- Oikein valittu esimerkki (4 p.)
- Oikea esimerkki, mutta sen rajaus on epätarkka (3 p.)
- Epätyypillinen tai tulkinnanvarainen esimerkki (2 p.)
- Epätyypillinen tai tulkinnanvarainen esimerkki, jonka rajaus on epätarkka (1 p.)
- Jos kokelas on luetellut useita esimerkkejä, vain ensimmäinen esimerkki otetaan huomioon. Tässä tapauksessa kyse on kuitenkin usein myös esimerkin epätarkasta rajauksesta (ks. yllä).

b) Perustele, miksi a-kohdassa valitsemasi esimerkki edustaa epäkerrottua. (0–6 p.)

- Epäkerrotun käsite on määritelty jotakuinkin oikein (1 p.)
- Perusteltu, miksi valittu katkelma edustaa sisältönsä puolesta epäkerrottua (4 p.)
  - Epätäsmällisyyksistä, puutteellisuuksista ja virheistä on vähennetty pisteitä.
- Osoitettu mahdollisia kielellisiä (esim. konditionaalinen käyttö), kerrontateknisiä (esim. hypoteettinen fokalisaatio) tai typografisia keinoja, joilla epäkerrottu on esitetty (1 p.)

Tehtävä 2.2 Analysoi ja tulkitse novellikatkelmassa esiintyviä ikkunan ja parvekkeen motiiveja. Vastauksen kielellinen ilmaisu ja jäsentely vaikuttavat arvosteluun. (0–20 p.)

- Vastauksessa on määritelty motiivi tai ainakin eksplikoitu, mikä tehtävä tai mitä tehtäviä motiivilla voi olla (esim. ”ikkunan ja parvekkeen motiivilla on katkelmassa vertauskuvallisia merkityksiä”) (1 p.)
  - Vaillinainen, mutta oikeansuuntainen määritelmä (0,5 p.)
- Analyysi ja tulkinta minäkertojan asunnon tuuletusparvekkeesta:
  - Havainto (0–2 p.)
    - ** Epätarkasta havainnosta on vähennetty pisteitä. Parvekkeen asemesta on saatettu puhua ikkunasta tai katkelmassa mainittuja parvekkeita ei ole eroteltu toisistaan vaan puhuttu vain yleisesti parvekkeen motiivista.
  - Tulkinnat (0–3 p.)
    - ** Minäkertojan asunnon parvekkeeseen liitetään katkelmassa monia toimintoja ja merkityksiä. Pisteitä on kertynyt sen mukaan, kuinka monipuolisesti parvekkeen motiivista on eritelty ja tulkittu. 3 p:een vastauksessa on tehty synteesiä eri merkityksistä, joita parveke saa tässä kohtaa tekstikatkelmaa.
- Analyysi ja tulkinta ikkunasta, josta Skarabee heitetään ulos:
  - Havainto (0–2 p.)
    - ** Epätarkasta havainnosta on vähennetty pisteitä.
  - Tulkinnat (0–2 p.)
    - ** Skarabeen heittäminen ulos ikkunasta on tulkittu minäkertojan haluksi päästä lopullisesti eroon entisestä rakastetustaan (1 p.)

** On lisäksi kiinnitetty huomiota heiton yksityiskohtaiseen kuvaukseen ja tehty siitä perusteltuja tulkintoja (esim. ilmalennon kuvauksen kuvitteellinen luonne ja ikkunan yhteys epäkerrottuun) (1 p.)

** Myös muut hyvin perustellut tulkinnat ovat tuottaneet pisteitä.

- Analyysi ja tulkinta uusklassisen rakennuksen parvekkeesta, josta "huolehtija" löytää Skarabeen
  - Havainto (0–2 p.)
    - ** Epätarkasta havainnosta on vähennetty pisteitä. Esimerkiksi uusklassisen rakennuksen parvekettä ei ole eroteltu minäkertojan asunnon parvekkeesta vaan on väitetty, että Skarabee palaa takaisin samalle parvekkeelle, joka on mainittu aikaisemmin tekstissä.
  - Tulkinnat (0–2 p.)
    - ** "Parvekekohtaus" on tulkittu uudeksi aluksi Skarabeelle/minäkertojalle/ naiselle, joka löytää Skarabeen (1 p.)
    - ** Vastauksissa on kiinnitetty huomiota yksityiskohtiin, jotka rakentavat lopun merkitystä (esim. vanhan kanervan poisheittäminen, keväinen vuodenaika, polte huolehtijan taskussa) (1 p.)
    - ** Myös muut hyvin perustellut tulkinnat ovat tuottaneet pisteitä.
    - ** Joissakin vastauksissa "huolehtija" on tulkittu samaksi henkilöksi kuin minäkertoja. Tulkinnasta on saanut pisteen vain siinä tapauksessa, että hakija on onnistunut perustelemaan tulkinnan vakuuttavasti.
- Motiivien kokonaistulkinta (0–2 p.)
  - Tässä kohtaa on arvioitu hakijan kykyä tehdä johtopäätöksiä ja synteesejä analyysinsa pohjalta.
- Analyysi- ja argumentaatiotaidot (0–2 p.)
  - Analyysi- ja argumentaatiotaitojen arvioinnissa on kiinnitetty huomiota siihen, että esitetyt tulkinnat on perusteltu tekstiesimerkkien avulla, vastauksessa on kiinnitetty huomiota katkelman rakenteeseen ja kerrontaan sekä käytetty jotakuinkin oikeita tai ainakin ymmärrettäviä analyysikäsitteitä ilmiöiden kuvaamiseen.
- Kielellinen ilmaus ja jäsentely (0–2 p.)

OSA 3: Suomalais-ugrilaiset kielet ja kulttuurit

Tehtävä 3.1. Millaisia keinoja on käytetty suomalais-ugrialaisten vähemmistökielten säilyttämiseksi? (0-10 pistettä)

Täydet pisteet saaneessa vastauksessa on mainittu ainakin 10 seuraavista seikoista.

1. Varhaiskasvatus tai kielipesätoiminta omalla kielellä.
  2. Omakielinen kouluopetus.
  3. Kirjallisuus ja julkaisutoiminta omalla kielellä.
  4. Vanhempien sukupolvien kielenkäytön aktivointi esim. aikuisopetuksella eli käänteisen kielenvaihdon tukeminen.
  5. Kielen kehittäminen: kirjakielen ja uudissanaston luominen ja kehittäminen; kielioppien ja sanakirjojen tekeminen.
  6. Kieliteknologian hyväksi käyttäminen.
  7. Vähemmistökielen käyttö, näkyvyys ja oikeuksien esille tuominen ja ylläpitäminen perinteisissä viestimissä eli lehdissä, televisiossa ja radiossa.
  8. Vähemmistökielen käyttö, näkyvyys ja oikeuksien ylläpitäminen moderneissa viestimissä: sosiaalisessa mediassa, blogeissa, YouTube-videoissa tms.
  9. Yhteisöllisyyden luominen ja yhteenkuuluvuuden tunteen vahvistaminen sekä kielellisen identiteetin vahvistaminen.
  10. Vähemmistökulttuurin, taiteen ja tieteen edistäminen ja esillä pitäminen omalla kielellä.
  11. Vähemmistöä edustavat henkilöt esikuvina, esim. muusikot kuten inarinsaamelainen räppäri Amoc tai kielitietelijöiden ja etnografien elämäntyö, esim. Nina Zaicevan työ vepsän kielen hyväksi.
  12. Vähemmistökieltä tukeva lainsäädäntö ja muu poliittinen vaikuttaminen kielen hyväksi, esim. oman kielen käytön mahdollisuus viranomaisissa; omat hallintoelimet, esim. saamelaiskäräjät; uhanalaisten kielten suojeluohjelma; kansalaisaloitteet kielen säilyttämiseksi tms.
13. **Lisäksi** seuraavista havainnoista voitiin hyväksyä yhteensä 1 pisteen verran, kuitenkin niin, että maksimipistemäärä tehtävässä oli kaikilla 10.
- a. Enemmistökielisten kiinnostuksen herättäminen; kielen ja kulttuurin hyväksyttävyyden lisääminen ja suhtautumisen muuttaminen luomalla positiivista vähemmistökuvausta (esim. lähettämällä valtamediassa vähemmistökielisiä uutisia tai muuta ohjelmaa). 1p
  - b. Järjestötoiminta eli (kieli)yhdistykset, seurakunnat ja muut järjestöt, joissa kieltä pidetään yllä julkaisuilla ja tuomalla esiin kielikysymyksiä. 1p
  - c. Kieliaktivismi, kielikysymysten esillä pitäminen ja kielioikeuksien puolustaminen. 1p
  - d. (Kielen)tutkimuslaitokset, kielen tutkijat ja kielen kehittäminen tieteen kieleksi. 1p
  - e. Perinteisten elinkeinojen ja asuinympäristön ylläpitäminen. 0,5p
  - f. Jo olemassa olevien palvelujen säilyttäminen ja tukeminen vähemmistökielellä. 0,5p
  - g. Suomalais-ugrialaisten kansojen konferenssi. 0,5p
  - h. Kulttuuri- ja taidefestivaalit omalla kielellä. 0,5p
  - i. Kirjoituskilpailut 0,5p

Tehtävä 3.2.

a) Millä menetelmillä voidaan osoittaa, että suomen kielen *kuusi* (*kuute-*), viron *kuus*, pohjoissaamen *guhtta*, unkarin *hat* ja mansin *xot* (ääntöasu *hoot*) ovat samaa alkuperää? (0-4 pistettä)

Sanojen yhteistä alkuperää voidaan selvittää **historiallis-vertailevan kielentutkimuksen** menetelmin. Myös termiä diakroninen kielentutkimus voidaan käyttää. Sanan alkuperän selvitys on **etymologista tutkimusta**. Ensiksi vertaillaan **sanojen äänneasua** ja etsitään **säännönmukaisia vastaavuuksia**. Tutkitaan sekä vokaalien että konsonanttien vastaavuutta. Sana voi periaatteessa olla myös lainasana, mutta sanan **merkitys** '6' viittaa siihen, että kyseessä olisi vanha omaperäinen sana, sillä peruslukusanat kuuluvat yleensä kielen vanhimpaan sanastoon. Lopuksi täytyy kiinnittää huomiota **levikkiin**: jos sana esiintyy laajasti eri suomalais-ugrilaisissa kieliryhmissä eikä se ole lainasana, on todennäköistä, että kyseessä on vanha omaperäinen sana.

b) Millä muilla keinoilla kuin sanojen alkuperää tarkastelemalla voidaan osoittaa suomalais-ugrilaisien kielten keskinäistä sukulaisuutta ja kielisukulaisuuden astetta (0-6 pistettä)

Historiallis-vertailevan kielitieteen menetelmien lisäksi voidaan vertailla kielten **typologisia piirteitä**. Erityisesti **morfologisesta typologiasta** on hyötyä suomalais-ugrilaisien kielten vertailussa, sillä suomalais-ugrilaiset kielet sisältävät paljon taivutusmorfologiaa. Keskinäistä sukulaisuutta voi selvittää tarkastelemalla seuraavia kielen osa-alueita:

1. **Nominit taipuvat sijoissa**. Montako sijaa kielessä on? Millaisista kielen aineksista ne rakentuvat? Esim. useissa suomalais-ugrilaisissa kielissä on kolme **paikallissijaa**, olo-, ero- ja tulosija, kuten suomen *talossa*, *talosta*, *taloon*.
2. **Suomalais-ugrilaisissa kielissä käytetään yleensä omistusliitteitä**, esim. suomen *talo-ni*, *talo-si* jne.
3. **Verbintaivutus**. Suomalais-ugrilaisissa kielissä verbit taipuvat persoonan, ajan ja moduksen mukaan. Esim. suomessa verbien persoonapäätteet ilmaisevat subjektin persoonaa ja lukua: *menen*, *menet*, *menee* jne.
4. **Kieltoverbi**. Suomalais-ugrilaisille kielille on tyypillistä, että niissä on kieltoverbi, esim. suomen *en*, *et*, *ei*, *emme*, *ette*, *eivät*.
5. **Ei-finiittiset (infiniittiset) verbimuodot**. Suomalais-ugrilaisille kielille on tyypillistä käyttää infiniittisiä verbimuotoja kuten suomen *menemällä*, *lukemassa*.
6. **Vokaalisointu**. Monessa suomalais-ugrilaisessa kielessä on vokaalisointu, esim. suomen *talossa* vs *kylä-ssä*.
7. **Määräisyyden merkitseminen**. Monessa suomalais-ugrilaisessa kielessä ei ole määräistä tai epämääräistä artikkelia (esim. suomi), poikkeuksia kuitenkin on (esim. unkari).
8. Lisäksi on tärkeää aina tarkastella **kielikontaktien** mahdollista vaikutusta, esim. moniin suomalais-ugrilaisiin kieliin on lainattu sanoja ja rakenteita venäjältä.
9. Lisäksi: kielten keskinäinen ymmärrettävyys viittaa yleensä lähikielisukulaisuuteen.

Tehtävä 3.3. Selitä lyhyesti, mitä seuraavat Unkarin tai Viron historiaan liittyvät käsitteet tarkoittavat (yhteensä 0-10 pistettä)

a) **laulava vallankumous** (0-2,5 pistettä)

Neuvosto-Viron viimeisenä kautena tapahtunut Viron rauhanomainen vallankumous, joka käynnistyi kesällä 1988 kun fosforikaivosten myötä venäjänkielisen väen määrä uhkasi kasvaa oleellisesti. Tuhannet ihmiset kokoontuivat Tallinnan laulukentälle laulamaan isänmaallisia lauluja ja pitämään puheita. Laulava vallankumous edesauttoi Viron rauhanomaista itsenäistymistä v. 1991.

b) **pysähtyneisyyden aika** (0-2,5 pistettä)

Neuvosto-Viron aika 1970-80-luvuilla. Neuvostoliiton ideologinen painostus väheni ja sekä Virossa että muissa Baltian maissa oli vapaampi ilmapiiri kuin muualla Neuvostoliitossa. Liikkuminen Virosta ulkomaille ja ulkomailta Viroon oli helpompaa.

c) **Trianonin rauhansopimus** (0-2,5 pistettä)

Hävittyään ensimmäisen maailmansodan Itävalta-Unkari kaksoismonarkia hajosi ja vuoden 1920 rauhansopimuksessa Unkarille saneltiin kovat rauhan ehdot. Unkari menetti n. 2/3 alueestaan ja 1/3 unkarinkielisestä väestöstään naapurimaille, joissa asuu edelleenkin paljon (yli 2 miljoonaa) unkarilaista. Menetysten seuraamukset vaikuttivat myös Unkarin rooliin toisessa maailmansodassa.

d) **vuoden 1956 kansannousu** (0-2,5 pistettä)

Unkarissa stalinismin ajan seuraamukset johtivat unkarilaisten pyrkimykseen irtaantua diktatorisesta sosialistisesta järjestelmästä ja Neuvostoliiton vaikutusvallasta, mutta Neuvostoliitto kukisti pyrkimykset. Kansannousu kuitenkin edesauttoi myöhempien uudistusten syntyä.